

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα «Η Ψυχοθεραπεία Κοινωνικής και Συναισθηματικής Ανάπτυξης στις Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος μέσης και υψηλής λειτουργικότητας» - Εισαγωγή στις Βασικές Έννοιες.

N. Μαυροειδή, Μ. Τάσση, Ε. Αγγελίδη, Σ. Παπιδάκη, Π. Χούλη, Κ. Μπόλιας

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΣΤΟΧΟΙ

Η ψυχοθεραπευτική προσέγγιση των δυσκολιών που παρουσιάζουν τα άτομα με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος μέσης και υψηλής λειτουργικότητας εντάσσεται στη συνολική και σφαιρική διαχείριση των δυσκολιών αυτών.

Έχει υποστηριχθεί πως επιτυχημένες ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις για τον αυτισμό συνθέτουν στοιχεία διαφορετικών προσεγγίσεων, τροποποιημένα ώστε να ταιριάζουν στον τρόπο σκέψης των ατόμων με αυτισμό και προσαρμοσμένα στο εκάστοτε άτομο και την οικογένειά του^{1,2,3,4,5,6}.

Στο Κέντρο Παιδιού και Εφήβου αναπτύσσουμε και εξελίσσουμε συστηματικά τα τελευταία 10 χρόνια, μέσα από την κλινική ψυχοθεραπευτική μας πρακτική, την ψυχοθεραπεία Κοινωνικής και Συναισθηματικής Ανάπτυξης (ΚΣΑ) για άτομα με ΔΑΦ μέσης και υψηλής λειτουργικότητας⁷ η οποία περιέχει στοιχεία από τη γνωσιακή - συμπεριφοριστική προσέγγιση, την ψυχοδυναμική προσέγγιση και τις θεωρίες της αναπτυξιακής ψυχολογίας.

Στόχος της θεραπευτικής παρέμβασης είναι η αναγνώριση, έκφραση, επεξεργασία και διαχείριση των συναισθημάτων του θεραπευόμενου ώστε να τροποποιηθεί αντίστοιχα η συμπεριφορά του, να ομαλοποιηθεί η ένταξή του στο εκάστοτε κοινωνικό περιβάλλον και να προληφθούν /αντιμετωπισθούν συνυπάρχουσες αγχώδεις ή καταθλιπτικές εκδηλώσεις.

Το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα «Η Ψυχοθεραπεία Κοινωνικής και Συναισθηματικής Ανάπτυξης στις Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος μέσης και υψηλής λειτουργικότητας» Εισαγωγή στις Βασικές Έννοιες διοργανώθηκε στην Αθήνα το 2015 -2016 & 2016 -2017, έχει δε προγραμματισθεί και για το 2017-18.

Εισαγωγή και Εξοικείωση των συμμετεχόντων με:

1. Τα κύρια χαρακτηριστικά των Διαταραχών Αυτιστικού Φάσματος -ΔΑΦ Μέσης & Υψηλής λειτουργικότητας (Μ & ΥΛ) σε συγκεκριμένους τομείς αξιολόγησης: Κοινωνική επικοινωνία, Κοινωνικές δεξιότητες, Συναισθηματικός τομέας, Αντίληψη εαυτού, Ευελιξία σκέψης, Οργάνωση σκέψης.
2. Τις βασικές έννοιες της Ψυχοθεραπείας Κοινωνικής και Συναισθηματικής Ανάπτυξης-ΨΚΣΑ.
3. Τη μεθοδολογία εφαρμογής και υλοποίησης της ΨΚΣΑ στα πλαίσια της θεραπευτικής δραστηριότητας, έτσι ώστε: α) να προσεγγίσουν/οργανώσουν τη χρήση της ΨΚΣΑ στην κλινική τους πρακτική, ή/και β) να εμπλουτίσουν την κλινική τους πρακτική.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στηρίζεται στο συνδυασμό θεωρητικής κατάρτισης και πρακτικής άσκησης - 7 συναντήσεις συνολικής διάρκειας 28 ωρών, με στόχο την ενίσχυση της ενεργητικής συμμετοχής των εκπαιδευομένων⁸: α) Θεωρητικό μέρος βασισμένο στη σύγχρονη βιβλιογραφία και κλινική εμπειρία και πρακτική και β) Πρακτικό μέρος: μελέτες περίπτωσης, κλινικές και βιοματικές ασκήσεις, συζήτηση και εργασία σε ομάδες

Η χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας (live streaming, skype) έδωσε τη δυνατότητα παρακολούθησης από απόσταση σε κατοίκους εκτός Αθήνας.

Το Πρόγραμμα απευθύνεται σε επαγγελματίες ψυχικής υγείας και ειδικής αγωγής με κλινική εμπειρία με άτομα με ΔΑΦ ή /και με ψυχοθεραπευτική εκπαίδευση /εμπειρία. Το 2016-17 τα κριτήρια προηγούμενης κλινικής εμπειρίας ακολουθήθηκαν με αυξημένη συνέπεια.

Η αξιολόγηση του βαθμού ικανοποίησης των συμμετεχόντων, της επίτευξης των εκπαιδευτικών στόχων των εκπαιδευομένων και της χρησιμότητας του προγράμματος έγινε με τη χρήση ανώνυμου ερωτηματολογίου, στο τέλος της κάθε συνάντησης και συνολικά στο τέλος του εκπαιδευτικού. Ένα έτος μετά το τέλος του προγράμματος 2015-16 και 3 μήνες μετά για το 2016-17 χορηγήθηκε σύντομο ερωτηματολόγιο

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Συνολικά 55 εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολούθησαν και συμμετείχαν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, 38 το 2015 -2016 και 17 το 2016 - 2017, 12 και 3, αντίστοιχα, από απόσταση.

Πίνακας 1: Προφίλ Συμμετεχόντων:

Προηγούμενη κλινική εμπειρία στις ΔΑΦ ανά έτος

ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΤΙΣ ΔΑΦ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΨΚΣΑ 2015-2016	29/38 (76%)	9/38 (24%)
ΨΚΣΑ 2016-2017	15/17 (88%)	2/17 (12%)

Πίνακας 2: Προφίλ Συμμετεχόντων:

Προηγούμενη εμπειρία σε ψυχοθεραπεία, ανά έτος

ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΕ ΨΥΧ/ΠΕΙΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΨΚΣΑ 2015 -2016	20/38 (53%)	18/38 (47%)
ΨΚΣΑ 2016 - 2017	8/17 (47%)	9/17 (53%)

Πίνακας 3: Επαγγελματικό προφίλ συμμετεχόντων, ανά έτος

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ	ΨΚΣΑ 2015 -2016	ΨΚΣΑ 2016 - 2017	ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΙ ΠΑ ΤΑ 2 ΕΤΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΑΙ ΠΑ ΤΑ 2 ΕΤΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΟΙ	25	11	36	65,5%
ΕΙΔΙΚΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ	4	4	8	14,5%
ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΕΣ	5	0	5	9,1%
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ	3	1	4	7,3%
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ	0	1	1	1,8%
ΆΛΛΟ	1	0	1	1,8%

Το ποσοστό συμμετοχής στην τελική αξιολόγηση και για τα δύο έτη ήταν 32/55 -58%, 20/38 -53% το 2015-16 και 12/17-70,5% για το 2016 -2017.

Πίνακας 4: Τελική Αξιολόγηση : Βαθμός συνολικής ικανοποίησης εκπαιδευομένων

ΒΑΘΜΟΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΨΚΣΑ 2015-2016 (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)	ΨΚΣΑ 2016-2017 (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)	ΣΥΝΟΛΙΚΑ (2016 & 2017) (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)
ΠΟΛΥ	17/20 (85%)	6/12 (50%)	23/32 (72%)
ΑΡΚΕΤΑ	2/20 (10%)	6/12 (50%)	8/32 (25%)
ΛΙΓΟ	0/20 (0%)	0/12 (0%)	0/32 (0%)
ΚΑΘΟΛΟΥ	0/20 (0%)	0/12 (0%)	0/32 (0%)

Πίνακας 6: Τελική Αξιολόγηση: Η συμβολή του εκπαιδευτικού προγράμματος στην εκπλήρωση των εκπαιδευτικών στόχων των εκπαιδευομένων

Εκπλήρωση εκπαιδευτικών στόχων	ΨΚΣΑ 2015 -2016 (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)	ΨΚΣΑ 2016 -2017 (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)	ΣΥΝΟΛΙΚΑ (2016 & 2017) (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)
ΠΟΛΥ	17/20 (85%)	6/12 (50%)	23/32 (72%)
ΑΡΚΕΤΑ	2/20 (10%)	6/12 (50%)	8/32 (25%)
ΛΙΓΟ	1(5%)	0/12 (0%)	1/32 (3%)
ΚΑΘΟΛΟΥ	0/20 (0%)	0/12 (0%)	0/32 (0%)

Πίνακας 5: Τελική Αξιολόγηση: Η εκτίμηση των εκπαιδευομένων για τη συμβολή του Εκπαιδευτικού Προγράμματος στην εκπλήρωση των επαγγελματικών τους στόχων

Εκπλήρωση επαγγελματικών στόχων	ΨΚΣΑ 2015 -2016 (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)	ΨΚΣΑ 2016 -2017 (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)	ΣΥΝΟΛΙΚΑ (2016 & 2017) (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)
ΠΟΛΥ	13/20 (65%)	6/12 (50%)	19/32 (59,5%)
ΑΡΚΕΤΑ	7/20 (35%)	6/12 (50%)	13/32 (40,5%)
ΛΙΓΟ	0/20 (0%)	0/12 (0%)	0/32 (0%)
ΚΑΘΟΛΟΥ	0/20 (0%)	0/12 (0%)	0/32 (0%)

Πίνακας 7: Ερωτηματολόγιο Follow up: Κατά πόσο το εκπαιδευτικό σεμινάριο συνέβαλε στην ψυχοθεραπευτική δραστηριότητα των εκπαιδευομένων

Συμβολή στην ψυχοθεραπευτική δραστηριότητα	ΨΚΣΑ 2015 -2016 (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)	ΨΚΣΑ 2016 - 2017 (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)	ΣΥΝΟΛΙΚΑ (2016 & 2017) (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)
ΠΟΛΥ	2/15 (13%)	6/10 (60%)	8/25 (32%)
ΑΡΚΕΤΑ	8/15 (53%)	4/10 (40%)	12/25 (48%)
ΛΙΓΟ	1/15 (7%)	0/10 (0%)	1/25 (4%)
ΚΑΘΟΛΟΥ	4/15 (27%)	0/10 (0%)	4/25 (16%)

Πίνακας 8: Ερωτηματολόγιο Follow up: Το εκπαιδευτικό σεμινάριο συνέβαλε στην εμπάθυση του τρόπου σκέψης των εκπαιδευομένων για τα άτομα με ΔΑΦ

Συμβολή στην εμπάθυση του τρόπου σκέψης για τα άτομα με ΔΑΦ	ΨΚΣΑ 2015 -2016 (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)	ΨΚΣΑ 2016 - 2017 (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)	ΣΥΝΟΛΙΚΑ 2016 & 2017 (αρ. απαντημένων ερωτ/γίων)
ΠΟΛΥ	6/15 (40%)	7/10 (70%)	13/25 (52%)
ΑΡΚΕΤΑ	8/15 (53%)	3/10 (30%)	11/25 (44%)
ΛΙΓΟ	1/15 (7%)	0/10 (0%)	1/25 (4%)
ΚΑΘΟΛΟΥ	0/15 (0%)	0/10 (0%)	0/25 (0%)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Attwood, T. (2009) [2004] *Σύνδρομο Asperger: Ένας πλήρης οδηγός*, Επιστημονική Επιμέλεια Βάγια Παπαγεωργίου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
2. Jacobsen, P. (2003) *Asperger Syndrome and Psychotherapy. Understanding Asperger Perspectives*. London: Jessica Kingsley, 3.Koenig, K., & Levine, M. (2010). Psychotherapy for individuals with Autism Spectrum Disorders. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 41(1), 29 -36. doi: 10.1007/s10879-010-9158-9, 4.Rhode, M., & Klauber, T. (2004). Introduction in *The Many Faces of Asperger's Syndrome*. Edited by Maria Rhode and Trudy Klauber. (Tavistock Clinic Series). Karnac Books, 5.Shapiro, T. (2009). Psychotherapy for Autism. *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 8(1), 22-31. doi: 10.1080/15289160802683070, 6.Trevathen, C, Roberts, J., Papoudi, D., Aitken, E. (1998) *Children with Autism. Diagnosis and Intervention to meet their needs*. 2nd Edition, London: Jessica Kingsley Publishers, 7.American Psychiatric Association (2013) *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (5th, ed.)*, Washington, DC, 8.Κόκοκος, Α., (2001) *Η ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων στα προγράμματα της δια βίου μάθησης*, Πρακτικά Θ' Διεθνούς Παιδαγωγικού Συνεδρίου: Συνεργαζόμενη Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση: Διεθνής Εμπειρία και Ελληνική Προοπτική, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος, 11-13 Νοεμβρίου 1999, σελ. 173 -183.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εισαγωγή στις βασικές αρχές της ΨΚΣΑ ήταν χρήσιμη και αποδοτική για τους εκπαιδευόμενους που στόχευαν στην ανάπτυξη της ψυχοθεραπευτικής τους πρακτικής. Ταυτόχρονα, έδωσε τη δυνατότητα εμπάθυνας στα χαρακτηριστικά των ατόμων με ΔΑΦ, στα ευρύτερα πλαίσια της θεραπευτικής σχέσης.

Το Πρόγραμμα αξιολογήθηκε με υψηλό βαθμό ως προς την συνολική ικανοποίηση των εκπαιδευομένων, της επίτευξης των εκπαιδευτικών τους στόχων και της συμβολής στους επαγγελματικούς τους στόχους.

Η πιστή εφαρμογή των κριτηρίων επιλογής των εκπαιδευομένων (προηγούμενη κλινική εμπειρία ή/και ψυχοθεραπευτική εμπειρία) το 2016-17, αν και οδήγησε στη μείωση του αριθμού των συμμετεχόντων, συνέβαλε καθοριστικά στην ομογενοποίηση του πληθυσμού και στην αύξηση της μεσοπρόθεσμης χρησιμότητας του προγράμματος για την επαγγελματική δραστηριότητα των εκπαιδευομένων.

Στοχεύουμε στη συνέχιση/εξέλιξη του Προγράμματος και στην ανάπτυξη ενός νέου κύκλου για επαγγελματίες με ήδη εδραιωμένη θεραπευτική εμπειρία στην Ψυχοθεραπεία Κοινωνικής και Συναισθηματικής Ανάπτυξης.